

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

Mål nr

meddelat i Stockholm den 25 februari 2014

Ö 461-11

SÖKANDE OCH KLAGANDE

BillerudKorsnäs Sweden AB, 556876-2974

Ombud: Advokat EW och advokat OG

MOTPART

Naturvårdsverket

SAKEN

Ansökan om resning och klagan över domvilla

TIDIGARE AVGÖRANDE

Svea hovrätts, Miljööverdomstolen, dom 2010-09-14 i mål M 7801-09

Dok.Id 88234

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45-12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15-15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstadamstolen.se	

EUROPEISKA UNIONENS DOMSTOLS FÖRHANDSAVGÖRANDE

Högsta domstolen beslutade den 24 april 2012 med stöd av artikel 267 i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt att tillstålla EU-domstolen en begäran om förhandsavgörande. EU-domstolen har den 17 oktober 2013 meddelat dom (mål C-203).

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår BillerudKorsnäs Sweden AB:s ansökan om resning och klagan över domvilla.

YRKANDEN M.M.

BillerudKorsnäs Sweden AB har yrkat att Högsta domstolen beviljar resning och förordnar att målet åter ska tas upp i Mark- och miljööverdomstolen. Bolaget har i andra hand yrkat att Högsta domstolen på grund av domvilla undanröjer domen och beslutar att ny handläggning ska äga rum i Mark- och miljööverdomstolen.

Naturvårdsverket har motsatt sig yrkandena.

Billerudbolagen har under tiden målet pågått i Högsta domstolen först ändrat firma till BillerudKorsnäs Karlsborg Aktiebolag respektive BillerudKorsnäs Skärblacka Aktiebolag och sedan upplösts genom fusion och därvid uppgått i BillerudKorsnäs Sweden AB (i fortsättningen Billerud).

SKÄL

Rättslig reglering

1. Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/87/EG av den 13 oktober 2003 om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom gemenskapen och om ändring av rådets direktiv 96/61/EG (handelsdirektivet) tillkom för att bidra till ett effektivare fullgörande av EU:s och medlemsstaternas åtaganden enligt Kyotoprotokollet.
2. Enligt artikel 12.3 i handelsdirektivet ska verksamhetsutövaren senast den 30 april varje år överlämna det antal utsläppsrätter som motsvarar de sammanlagda utsläppen från anläggningen under föregående kalenderår för att annulleras. Påföljden för en överträdelse som består i underlåtenhet att i rätt tid överlämna utsläppsrätter för annullering regleras i artikel 16.3. Enligt dessa bestämmelser ska verksamhetsutövaren betala 100 euro för varje ton koldioxidekvivalenter som verksamhetsutövaren inte har överlämnat utsläppsrätter för. Under åren 2005–2007 gällde dock enligt artikel 16.4 ett lägre avgiftsbelopp om 40 euro för varje ton.
3. Direktivet har genomförts i svensk rätt genom lagen (2004:1199) om handel med utsläppsrätter. En bestämmelse motsvarande artikel 12.3 finns i 6 kap. 1 § och en bestämmelse motsvarande artikel 16.3 finns i 8 kap. 6 §. En bestämmelse motsvarande artikel 16.4 fanns vid den i målet aktuella tiden i paragrafens andra stycke.

Avgörandena i det ordinära förfarandet

4. Naturvårdsverket beslutade med stöd av 8 kap. 6 § lagen om handel med utsläppsrätter att Billerud Karlsborg Aktiebolag skulle betala en avgift om

3 959 366 kr, motsvarande 40 euro per ton. Avgiften gällde underlåtenhet att överföra utsläppsrätter för år 2006. Ett motsvarande beslut fattades beträffande Billerud Skärblacka Aktiebolag, varvid avgiften bestämdes till 15 516 051 kr.

5. Billerudbolagen överklagade Naturvårdsverkets beslut till miljödomstolen och Miljööverdomstolen, som var sista instans. Domstolarna ändrade inte Naturvårdsverkets beslut.

Ansökan om resning och klagan över domvilla

6. Billerudbolagen har ansökt om resning och klagat över domvilla beträffande Miljööverdomstolens dom.

7. Bolagen anförde i sin ansökan sammanfattningsvis följande. Miljööverdomstolens rättstillämpning strider uppenbart mot lag. Handelsdirektivet och lagen om handel med utsläppsrätter ger endast stöd för den utdömda avgiften när det är fråga om en materiell försyndelse – överskridande utsläpp – vilket inte är fallet här. Att utsläppsrätterna inte överlämnades i tid berodde på en brist i företagets administrativa rutiner på lägre nivå. De systemtekniska åtgärder som krävdes för att formellt överlämna utsläppsrätterna utfördes av misstag inte. Bolagen hade tillräckligt många utsläppsrätter på sitt transaktionskonto den 30 april 2007 för utsläppen under år 2006. Den utdömda avgiften strider därför mot legalitetsprincipen. Miljööverdomstolen åsidosatte proportionalitetsprincipen när bolagens agerande likställdes med en verksamhetsutövare som har släppt ut koldioxid utan att ha tillräckligt antal utsläppsrätter. Miljööverdomstolens underlåtenhet att inhämta förhandsavgörande från EU-domstolen utgjorde ett grovt rättegångsfel som kan antas ha inverkat på målets utgång.

EU-domstolens förhandsavgörande och Billeruds inställning till detta

8. Högsta domstolen har frågat EU-domstolen huruvida artikel 16.3 och 16.4 i handelsdirektivet innebär att avgift ska betalas oavsett orsaken till underlåtenheten, t.ex. när verksamhetsutövaren visserligen hade ett tillräckligt antal utsläppsrätter men inte överlämnat dem på grund av ett förbiseende, administrativt fel eller tekniska problem och, om svaret på frågan är ja, om artikeln innebär att avgiften ska eller kan efterges eller jämkas i sådana fall.

9. Enligt EU-domstolens dom ska artikel 16.3 och 16.4 tolkas så att en verksamhetsutövare som inte har överlämnat ett tillräckligt antal utsläppsrätter senast den 30 april ska betala avgift, även om denne då innehade ett tillräckligt antal utsläppsrätter. Utan att direktivet innehåller någon sådan bestämmelse kan det emellertid föreligga en force majeure-situation som innebär att utsläppsrätterna inte kunde överlämnas. Det krävs då att det är fråga om yttre orsaker som får sådana oundvikliga konsekvenser att det blir objektivt omöjligt att uppfylla förpliktelsen. Det ankommer enligt EU-domstolen på Högsta domstolen att pröva om Billerud drabbades av sådana onormala och oförutsebara omständigheter som de inte kunde kontrollera och som var något mer än bara ett internt fel. (Se domen p. 31.)

10. Vidare uttalar EU-domstolen att artiklarna 16.3 och 16.4 ska tolkas så, att avgiftsbeloppet inte kan justeras av den nationella domstolen med stöd av proportionalitetsprincipen. Det förhållandet att det saknas möjlighet för den nationella domstolen att justera avgiftsbeloppet kan enligt EU-domstolen inte anses strida mot proportionalitetsprincipen (se domen p. 38).

11. Efter EU-domstolens dom har Billerud gjort gällande att unionsrätten, såsom den har uttolkats av EU-domstolen, strider mot Europakonventionen. Enligt Billerud bör Högsta domstolen därför pröva sanktionsavgiftens förenlighet med Europakonventionen och underkänna den svenska regleringen till den del den inte tillåter jämkning av beloppet. Billerud har vidare gjort gällande att en force majeure-liknande situation har förelegat, varför avgiften ska efterges på den grunden.

Förhållandet mellan Europakonventionen och unionsrätten

12. De grundläggande rättigheterna såsom de garanteras enligt Europakonventionen ingår i unionsrätten som allmänna principer. Det framgår såväl av EU-fördraget (artikel 6.3 i Fördraget om Europeiska Unionen) som av EU-domstolens praxis. Bestämmelser i Europeiska unionens stadga, som motsvaras av bestämmelser i Europakonventionen, ska ha samma innebörd och räckvidd som i konventionen. Ingen bestämmelse i stadgan får tolkas så att den inskränker eller inkräktar på de mänskliga rättigheter och grundläggande friheter som erkänns i Europakonventionen. (Artiklarna 52.3 och 53.) EU-domstolen beaktar Europadomstolens praxis vid tolkningen av unionsrätten.

13. Proportionalitetsprincipen är enligt Europadomstolens praxis en grundläggande princip som genomsyrar konventionsrätten. Det är också en allmän rättsprincip som ingår i unionsrätten (se artiklarna 5.1 och 5.4 i Fördraget om Europeiska unionen och artikel 49.3 i Europeiska unionens stadga).

14. Europadomstolen (stor kammare) framhöll i en dom år 2005, dvs. före tillkomsten av de nu redovisade bestämmelserna, att skyddet av mänskliga rättigheter inom EG fick anses vara likvärdigt med skyddet enligt kon-

ventionen och att det därför finns en presumtion för att EG-rätten respekterar konventionen. Presumtionen kan motbevisas om det i det enskilda fallet finns omständigheter som innebär att skyddet för konventionsrättigheterna är uppenbart otillräckligt (manifestly deficient). (Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi [Bosphorus Airways] mot Irland, no. 45036/98, dom 30 juni 2005, se p. 165 med hänvisningar).

Högsta domstolens bedömning

15. Principen om unionsrättens företräde innebär att svenska domstolar och myndigheter är förhindrade att tolka en bestämmelse som har beslutats på EU-nivå på ett sätt som ändrar dess innehåll eller effekt och att de är bundna av EU-domstolens tolkning av EU-rätten. Samtidigt har Sverige en folkrättslig förpliktelse och ett eget ansvar för att tillse att rättigheterna enligt Europakonventionen inte kränks i det enskilda fallet.

16. I enlighet med Europadomstolens praxis har Högsta domstolen att vid prövningen utgå från presumtionen att bestämmelserna i artiklarna 16.3 och 16.4 i handelsdirektivet är förenliga med Europakonventionen (se p. 14). EU-domstolen har i sitt förhandsavgörande lämnat besked om hur bestämmelserna ska tolkas och har särskilt prövat deras förenlighet med proportionalitetsprincipen, en prövning som måste anses inbegripa proportionalitetsprincipen också i den mening som Europadomstolen lägger i begreppet (jfr p. 13).

17. En svensk domstol kan frågå vad som följer av EU-domstolens tolkning av en EU-bestämmelse endast om tillämpningen i det enskilda fallet annars skulle utgöra en allvarlig och otvetydig kränkning av Europakonventionen. Det betyder att det faktiska utrymmet för en sådan avvikelse är ytterst begränsat.

18. Förutsättningar för att frångå EU-domstolens tolkning av artiklarna 16.3 och 16.4 i handelsdirektivet föreligger inte i detta fall. Den aktuella tillämpningen av de likalydande bestämmelserna i 8 kap. 6 § lagen om handel med utsläppsrätter kan därför inte anses kränka Billeruds rättigheter enligt Europakonventionen.

19. Det sagda innebär att den rättstillämpning som ligger till grund för Miljööverdomstolens dom inte strider mot lag.

20. Vad Billerud har anfört i målet rörande omständigheterna kring underlåtenheten att överlämna utsläppsrätterna utgör inte force majeure.

21. Sammanfattningsvis har Billerud inte visat någon omständighet som kan föranleda resning eller som utgör domvilla.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Lena Moore (referent), Ingemar Persson, Lars Edlund och Anders Eka
Föredragande justitiesekreterare: Stefan Mattsson